

Statsrådets principbeslut om utnyttjande och öppnande av information

Olli-Pekka Rissanen och Tanja Lahti

STATSRÅDETS PUBLIKATIONER 2022:34

vn.fi/sv

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Statsrådets publikationer 2022:34

Statsrådets principbeslut om utnyttjande och öppnande av information

Olli-Pekka Rissanen och Tanja Lahti

Statsrådet Helsingfors 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Statsrådet
Finansministeriet
CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-383-768-3
ISSN pdf: 2490-0966

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2022 Finland

Statsrådets principbeslut om utnyttjande och öppnande av information

Statsrådets publikationer 2022:34

Utgivare Statsrådet

Författare Olli-Pekka Rissanen och Tanja Lahti

Utarbetad av Finansministeriet

Språk svenska

Sidantal

37

Referat

Med statsrådets principbeslut som handlar om att utnyttja och öppna information genomförs de informationspolitiska målen i statsminister Marins regeringsprogram. Riksdagens uttalanden om statsrådets redogörelse om informationspolitiken och artificiell intelligens (SRR 7/2018 rd), som godkändes 2019, har beaktats i detta principbeslut som beretts genom ett öppet samarbete med berörda grupper. Principbeslutet godkändes vid statsrådets sammanträde den 17 mars 2022.

Med principbeslutet och genomförandet av det eftersträvas en situation där alla organisationer inom statsförvaltningen har bättre möjligheter än tidigare att utnyttja information. Det är önskvärt att samma mål sprids även till den övriga offentliga förvaltningen.

I principbeslutet ingår de strategiska målen för informationspolitiken. Dessa har delats in i fyra olika temahelheter:

1. styrning, samordning och samarbete
2. strategi och verksamhet
3. informationshantering
4. möjliggörare.

Under varje tema beskrivs de strategiska målen för temat. Målen har delats in i ett huvudsakligt mål och i olika delmål som stöder det. Dessutom beskrivs de långsiktiga effekter som eftersträvas i och med att målet uppnås.

För statsförvaltningens del har det utarbetats en färdplan för åtgärderna som ska bidra till att målen uppnås. Den första versionen av färdplanen, som ska uppdateras regelbundet, finns som bilaga till principbeslutet. Finansministeriet har inlett beredningen av färdplanen, men den närmare beredningen och behandlingen av färdplanen och andra förfaranden överenskomms separat utifrån principbeslutet.

Nyckelord informationspolitik, information, informationshantering, data, interoperabilitet, informationsresurs, öppen information

ISBN PDF 978-952-383-768-3

ISSN PDF

2490-0966

Ärendenummer VN/7753/2022

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-768-3>

Valtioneuvoston periaatepäätös tiedon hyödyntämiseksi ja avaamiseksi

Valtioneuvoston julkaisuja 2022:34

Julkaisija Valtioneuvosto

Tekijä/t Olli-Pekka Rissanen ja Tanja Lahti

Yhteisötekijä Valtiovarainministeriö

Kieli ruotsi

Sivumäärä 37

Tiivistelmä

Valtioneuvoston periaatepäätöksellä tiedon hyödyntämiseksi ja avaamiseksi toimeenpannaan pääministeri Marinin hallitusohjelman tietopoliittisia tavoitteita. Eduskunnan lausumat vuonna 2019 hyväksytyyn valtioneuvoston selontekoon tietopoliitikasta ja tekoälystä (VNS 7/2018 vp) on huomioitu tässä avoimella sidosryhmätyöllä valmistellussa periaatepäätöksessä. Periaatepäätös hyväksyttiin valtioneuvoston istunnossa 17.3.2022.

Periaatepäätöksellä ja sen toimeenpanolla tavoitellaan tilannetta, jossa kaikilla valtionhallinnon organisaatioilla olisi entistä paremmat mahdollisuudet tiedon hyödyntämiseen. Samojen tavoitteiden toivotaan leviävän myös muuhun julkiseen hallintoon.

Periaatepäätös sisältää tietopoliitiikan strategiset tavoitteet, jotka on jaettu neljään eri teemakokonaisuuteen:

1. ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö
2. strategia ja toiminta
3. tiedon hallinta
4. mahdollistajat.

Kunkin teeman alle on kuvattu sen sisältämät strategiset tavoitteet. Tavoitteet on jaettu päätavoitteeseen ja sitä tukeviin alatavoitteisiin. Lisäksi on kuvattu tavoitteen toteutumisella tavoitellut pitkän aikavälin vaikutukset.

Valtionhallinnolle on laadittu tavoitteiden toimeenpanon tueksi toimenpiteiden tiekartta. Päivittyvän tiekartan ensimmäinen versio on tässä julkaisussa periaatepäätöksen liitteenä. Tiekartan valmistelun on käynnistänyt valtiovarainministeriö, mutta sen tarkemmasta valmistelusta, käsittelystä ja muista menettelyistä sovitaan erikseen periaatepäätöksen pohjalta.

Asiasanat tietopoliitikka, tieto, tiedonhallinta, data, yhteentoimivuus, tietovarannot, avoin tieto

ISBN PDF 978-952-383-768-3

ISSN PDF 2490-0966

Asianumero VN/7753/2022

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-768-3>

Government resolution on the opening up and use of public data

Publications of the Finnish Government 2022:34

Publisher Finnish Government

Author(s) Olli-Pekka Rissanen and Tanja Lahti

Group author Ministry of Finance

Language Swedish

Pages

37

Abstract

The Government resolution on the opening up and use of public data implements the information policy goals of Prime Minister Marin's Government Programme. The resolutions of Parliament on the Government report on information policy and artificial intelligence (VNS 7/2018 vp) have been taken into account in this Government resolution, which was prepared through cooperation with stakeholders. The resolution was adopted at the government session on 17 March 2022.

The resolution and the measures to implement it seek to improve the opportunities of all central government organisations to utilise data. It is hoped that the same objectives will also be picked up by the rest of public administration.

The resolution sets out the strategic objectives for information policy, divided into four themes:

1. Steering, coordination and cooperation
2. Strategy and action
3. Information management
4. Enabling factors

Each theme describes certain strategic objectives. These objectives are divided into a main objective and several sub-objectives that support it. The long-term effects sought through the objectives are also described.

A roadmap of measures to support the implementation of the objectives has been prepared for central government. The first version of the road map is included with the resolution.

The preparation of the roadmap was launched by the Ministry of Finance, but more detailed preparation, processing and other procedures relating to it will be agreed separately on the basis of the resolution.

Keywords information policy, information, information management, data, interoperability, information resource, open information

ISBN PDF 978-952-383-768-3

ISSN PDF

2490-0966

Reference number VN/7753/2022

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-768-3>

Innehåll

1	Inledning	7
1.1	Mål	7
1.2	Verksamhetsmiljön.....	8
1.3	Processen för utarbetandet av de strategiska målen	9
1.4	De strategiska målen omfattning och struktur	9
1.5	Genomförande av principbeslutet	10
2	Strategiska mål för informationspolitiken – mot ett brett utnyttjande och öppnande av information	11
2.1	Tema 1: Styrning, samordning och samarbete	11
	Mål 1.1	11
	Mål 1.2	11
	Mål 1.3	12
2.2	Tema 2: Strategi och verksamhet.....	13
	Mål 2.1	13
	Mål 2.2	14
	Mål 2.3	14
	Mål 2.4	15
2.3	Tema 3: Informationshantering.....	15
	Mål 3.1	15
	Mål 3.2	16
	Mål 3.3	17
	Mål 3.4	17
	Mål 3.5	18
2.4	Tema 4: Möjliggörare.....	19
	Mål 4.1	19
	Mål 4.2	20
	Mål 4.3	20
	Mål 4.4	21
	Bilaga 1. Färdplan 2022–2026 för genomförandet av statsrådets principbeslut om utnyttjande och öppnande av information	22

1 Inledning

I statsrådets redogörelse om informationspolitiken och artificiell intelligens (SRR 7/2018 rd), "Etisk informationspolitik i den artificiella intelligensens tidsålder", lades grunden för ett nytt politikområde, informationspolitiken. Riksdagen förutsatte i sitt ställningstagande att statsrådet ska fortsätta arbetet med att konkretisera de etiska aspekterna och sänka behörighetsgränserna. Detta principbeslut beskriver de strategiska målen för informationspolitiken, som satts upp för att säkerställa att riksdagens ställningstagande genomförs.

Beredningen har gjorts som en del av genomförandet av statsminister Marins regeringsprogram inom ramen för projektet Utnyttja och öppna information (TiHA). Regeringsprogrammet har som mål att fördjupa ledningen av informationspolitiken och göra öppenheten för den offentliga informationen till en bärande princip för hela informationspolitiken. Arbetet har utförts med beaktande av riksdagens utlåtanden om den informationspolitiska redogörelsen. Dessa utgångspunkter har beaktats i beredningen.

Ministerarbetsgruppen för utveckling av digitaliseringen, dataekonomin och den offentliga förvaltningen, som tillsattes i slutet av 2021, har bland annat till uppgift att staka ut politiska riktlinjer för ledningen av informationspolitiken.

1.1 Mål

Informationspolitiken kan betraktas som en ny typ av samhällspolitik. Den skapar möjligheter att förbättra både välfärden och produktiviteten. I gynnsamma situationer kan detta också ske samtidigt, förutsatt att bägge målen beaktas i utvecklingen av verksamheten. I alla mindre eller större omställningar bör man sträva efter att beakta vilka möjligheter och risker som uppstår när information utnyttjas. Det handlar om att identifiera information och ta fram nya innovationer.

Digitalisering är en process där teknik och information tillsammans möjliggör förändringar. Väl kontrollerad och identifierad information skapar en grund för uppbyggande av nya tjänster eller omorganisering av verksamhet. Informationstekniken belastar naturen, men den kan samtidigt också användas för att minska miljöbelastningen.

I alla eller åtminstone nästan alla stora reformer skapar informationen möjligheter, eller också utgör bristfällig information ett hinder för att reformen ska kunna genomföras på önskat sätt. Det betyder ofta att man måste satsa på tillgången till information och på informationens kvalitet för att reformer ska kunna genomföras. Ett bra exempel på detta är inkomstregistret, som gör det möjligt att utveckla den sociala tryggheten och andra förmåner samt att minska kundernas administrativa börda, som för tillfället är hög.

Målen att göra tjänsterna smidigare eller att effektivisera eller automatisera tjänsterna bygger på information. De elektroniska recepten är ett exempel på att alla dessa tre mål kan uppnås samtidigt. Elbolagen har, med hjälp av den information som de fått genom fjärravläsning av elmätarna, kunnat bygga upp bättre tjänster och hjälpa medborgarna att följa sin egen elförbrukning. Det finns andra motsvarande möjligheter i Finland, men utnyttjandet av dem hindras av vissa faktorer. Detta principbeslut innehåller ett antal åtgärder som undanröjer dessa hinder och skapar nya möjligheter.

Utnyttjandet av information innebär inte bara möjligheter utan är även förknippat med vissa risker. I behandlingen av personuppgifter gäller det att beakta sekretesskraven och de krav som följer av dataskyddslagstiftningen. I fråga om all informationsbehandling gäller det att värna om datasäkerheten och riskberedskapen. Riskerna ska minimeras utifrån bästa tillgängliga kunskap och kunnande. Det gäller också att utveckla förmågan att reagera på nya och överraskande situationer.

Finland hör till de främsta länderna i världen när det gäller utnyttjande av information, men det finns fortfarande många möjligheter kvar. Möjligheterna går i synnerhet ut på att allt bättre kunna utnyttja information över sektorsgränserna. Genom principbeslutet och dess genomförande eftersträvas en situation där alla organisationer inom statsförvaltningen har bättre möjligheter att utnyttja information. Det vore önskvärt att samma mål sprids också till den övriga offentliga förvaltningen.

1.2 Verksamhetsmiljön

Lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) fastställer principerna för informationshanteringen inom hela den offentliga förvaltningen på lagstiftningsnivå. Detta principbeslut kompletterar och innehåller också delvis samma mål. Till denna del kan man anse att principbeslutet och dess genomförande också utgör en del av lagens verkställighet. De övriga allmänna lagarna och särskilt sektorslagstiftningen innehåller många bestämmelser om informationshantering, som inom de olika sektorerna måste beaktas i genomförandet.

Europeiska kommissionen har år 2020 publicerat en datastrategi som innehåller många olika åtgärder och initiativ till lagstiftning. Dessa strategiska mål överensstämmer med kommissionens mål, men de är i många avseenden mer ambitiösa. En del av förslagen till ny lagstiftning har framskridit till behandling i rådet, medan det i fråga om andra ännu bara finns preliminära uppgifter. Inga av dessa förslag har förutsetts i dessa mål, men det antas att de inte kommer att orsaka något behov av att korrigera dessa strategiska mål. Enligt vad man vet nu kommer de alla att bli EU-förordningar, dvs. sådan lagstiftning som ska genomföras direkt. Konsekvenserna av dessa ska beaktas i genomförandet.

1.3 Processen för utarbetandet av de strategiska målen

Principbeslutet om utnyttjande och öppnande av information har beretts öppet, och olika intressentgrupper och experter har involverats i beredningen. I beredningen har man vidare beaktat bl.a. strategin för den offentliga förvaltningen och andra relaterade projekt som anges i regeringsprogrammet.

Under hösten 2020 ordnades tre förberedande evenemang: det första var avsett för företrädare för den offentliga förvaltningen, det andra för alla och det tredje för företrädare för kommunsektorn. Sammanlagt deltog över 300 personer i dessa evenemang. Vid evenemangen hade deltagarna möjlighet att identifiera och föreslå utvecklingsbehov när det gäller att kunna utnyttja och öppna information, komma med förslag till strategiska mål och kommentera utkastet till målen.

Efter dessa förberedande evenemang publicerades utkastet till de strategiska målen öppet på nätet, där man också hade möjlighet att kommentera utkastet.

Utkastet till de strategiska målen finslipades i form av ett tjänsteuppdrag med hjälp av konsulter. Utkastet skickades ut på remiss i mars 2021. Sammanlagt 102 utlåtanden lämnades in till finansministeriet. Utlåtandena har behandlats under workshoppar med intressentgrupper i maj 2021, och ett sammandrag har sammanställts om utlåtandena. Remissvaren har beaktats i finslipningen av de nedanstående förslagen.

1.4 De strategiska målen omfattning och struktur

De strategiska målen för informationspolitiken gäller i synnerhet aktörerna inom den offentliga förvaltningen. Principbeslutet innehåller anvisningar och riktlinjer för beredningen av myndighetsåtgärder för utnyttjande och öppnande av information inom den offentliga förvaltningen. Hur stor effekt de strategiska målen har är helt beroende av i hur bred utsträckning målen genomförs inom den offentliga förvaltningen som helhet.

Med öppnande av information avses att information som produceras eller förvaltas av en offentlig organisation delas så att den kan användas på bredare front jämfört med sitt ursprungliga användningsändamål, såvida inte detta hindras av motiverade skäl.

De strategiska målen har indelats i fyra temahelheter: 1) Styrning, samordning och samarbete, 2) strategi och verksamhet, 3) informationshantering och 4) möjliggörare. Under varje tema beskrivs de strategiska målen för temat. Varje strategiskt mål omfattar ett huvudmål och stödjande delmål samt de långtidseffekter som eftersträvas i och med att målet nås.

1.5 Genomförande av principbeslutet

Till stöd för genomförandet har en första version av en färdplan med åtgärder sammanställts. I färdplanen beaktas karaktären av de åtgärder som krävs för genomförandet av målen. Vissa mål kräver nationella lösningar, medan andra hör till respektive organisations egna befogenheter och ansvar. Även tidtabellen kommer att variera i betydande grad. En del av målen genomförs redan inom ramen för olika projekt. Vissa mål måste beredas separat. Målet är att utarbeta åtgärder för en femårsperiod. Därefter bör målen utvärderas på nytt. Beredningen av färdplanen initieras av finansministeriet, men den mer detaljerade beredningen och behandlingen av färdplanen samt andra relaterade förfaranden avtalas separat utifrån principbeslutet.

Anslagsbehoven behandlas i samband med budgetprocessen. I genomförandet kommer kostnaderna för och fördelarna med varje förslag att bedömas.

2 Strategiska mål för informationspolitiken – mot ett brett utnyttjande och öppnande av information

2.1 Tema 1: Styrning, samordning och samarbete

Mål 1.1

Huvudsakligt mål

Utnyttjande och öppnande av information styrs och samordnas nationellt.

Delmål

- Informationshanteringsnämnden svarar för styrningen och samordningen av utnyttjande och öppnande av information med stöd av sektorsspecifika och andra samarbetsgrupper.
- En färdplan för att utnyttja och öppna information 2022–2026 har utarbetats. I den definieras de konkreta utvecklingsåtgärderna.
- Utnyttjande och öppnande av information har samordnats med andra nationella program och projekt med anknytning till information.

Effekt

Informationspolitikens styrning, beslutsfattande och genomförande blir mer målmedvetet och konsekvent än tidigare. Konkreta utvecklingsåtgärder och resultat tas fram snabbare. Samordningen av tväradministrativa utvecklingsprojekt blir bättre och överlappande utvecklingsarbete kan minimeras. Utvecklingsprojekten ger fler fördelar och större genomslag, när de samordnas med andra program och projekt, och samarbetet mellan parterna blir mer intensivt.

Mål 1.2

Huvudsakligt mål

Lagar, förordningar och bestämmelser ska förtydligas samt principer och riktlinjer förenhetligas för att möjliggöra ett effektivare utnyttjande av informationen.

Delmål

- Lagstiftningen och övrig reglering har setts över och uppdaterats så att inga onödiga hinder för utnyttjande av information ska föreligga.
- Avtals- och licensvillkor beträffande utlämnande och öppnande av information har förenhetligats.
- Lagstiftningen och bestämmelserna medför en skyldighet att öppna den offentliga förvaltningens hela förråd av informationsmaterial, som producerats med offentliga medel, om inte detta hindras av ett motiverat skäl (t.ex. sekretessbelagd information, dataskydd, datasäkerhet, immateriella rättigheter).

Effekt

Finland får en tidsenlig, internationellt konkurrenskraftig och oavbrutet uppdaterad lagstiftning, som stöder och främjar utnyttjande och öppnande av information samt skapar nya användningsmöjligheter för informationen. Öppnande av information som producerats med offentliga medel blir en del av den normala lagstadgade verksamheten. Informationsmaterial som producerats med offentliga medel öppnas, och även sådant informationsmaterial som tidigare på grund av grundlösa hinder inte öppnats kan nu öppnas, vilket medför ett betydande tillägg till den tillgängliga informationen. Utnyttjande av information över organisations-, förvaltnings- och sektorsgränser blir lättare, vilket leder till effektivare verksamhet och bättre tjänster och möjliggör helt nya innovativa, informationsbaserade tjänster. Utnyttjande och öppnande av information i den offentliga förvaltningen blir mer harmoniserat enligt tydliga gemensamma spelregler.

Mål 1.3

Huvudsakligt mål

Det pågår omfattande samarbete för utnyttjande och öppnande av information över sektorsgränserna mellan den offentliga, privata och den frivilliga sektorn samt dessutom på det internationella planet.

Delmål

- Finland medverkar aktivt i olika internationella samarbetsorgan och samarbetsnätverk för utnyttjande och öppnande av information och strävar även efter att påverka deras verksamhet.
- Finland medverkar i fastställandet av EU:s datastrategi och genomför dess målsättningar.
- Finland utvecklar samarbetsnätverk och ekosystem för utnyttjande och öppnande av information samt deltar aktivt i deras verksamhet.

Effekt

Den finska informationspolitiken har en allt starkare anknytning till den gemensamma europeiska informationspolitiken och referensramen. Inom EU och övriga internationella samarbetsnätverk och ekosystem för utnyttjande och öppnande av information erkänns Finland som en aktiv och betydande aktör, som man gärna vill samarbeta med. Omfattande nätverk och samarbetsrelationer medför nya utvecklings- och inlärningsmöjligheter för Finland, och internationella utvecklingsprojekt för utnyttjande och öppnande av information möjliggörs genom allt djupare samarbete.

2.2 Tema 2: Strategi och verksamhet

Mål 2.1

Huvudsakligt mål

Kundernas behov, en förbättrad kundorientering och jämlikhet är utgångspunkterna för att utnyttja och öppna information.

Delmål

- Inom den offentliga förvaltningen har man identifierat och beskrivit den information som krävs för att utveckla tillgängliga tjänster som motsvarar kundernas behov och för att skapa helt nya tjänster också med tanke på hela samhället.
- Genom samarbete har man definierat hur man genom att utnyttja och öppna information kan utveckla sådana tjänster som bättre motsvarar kundernas behov.
- I de elektroniska tjänsterna och i genomförandet av informationsförvaltningen beaktas kundernas möjligheter att delta och deras lagstadgade rätt att administrera sina egna uppgifter.
- Möjligheterna att tillämpa principen om egendata på uppgifterna inom den offentliga förvaltningen ska utredas.

Effekt

Informationen och teknologin tjänar i första hand människan och kunden, liksom också medborgaren och företaget. Aktörerna inom den offentliga förvaltningen lär sig känna kunderna och förutse deras behov bättre än tidigare och kan utnyttja informationen för att uppfylla deras behov. Kunderna får i rätt tid och på rätt plats ännu bättre och proaktiva tjänster som motsvarar deras behov. Utnyttjandet av information i utvecklingen av tjänsterna och verksamheten förbättrar tjänsternas funktion, underlättar ärendehantering och skapar en bättre kundupplevelse och kundnöjdhet än tidigare samt förbättrar medborgarnas livskvalitet som helhet. Företagens administrativa belastning minskar och ärendena kan hanteras snabbare. Informationen förstärker medborgardemokratin och medborgarnas företagsamhet.

Mål 2.2

Huvudsakligt mål

Informationens samhällsvärde och effektivitet samt nyttan av att utnyttja och öppna information har identifierats.

Delmål

- Informationens samhälleliga mångfald (t.ex. ekonomiskt, kulturellt, socialt) har identifierats.
- Informationsdelningens effekter på olika aktörer och dess kostnadseffekt i samhället följs upp, undersöks och utvärderas med hjälp av metoder som utvecklas gemensamt.
- Exempel på olika sätt att dra nytta av och öppna information, metoder och fördelar samlas in och delas helt öppet.

Effekt

Vikten och prioriteten av utnyttjande och öppnande av information inom den offentliga förvaltningen och samhället växer. Utnyttjande och öppnande av information kommer att öka i och med organisationernas växande förståelse för de konkreta fördelar som detta medför. Organisationerna blir mer motiverade att satsa på att utnyttja och öppna information. Det uppstår en allt starkare kultur inom den offentliga förvaltningen, en kultur där man öppet berättar om framgångarna och nyttan av att information utnyttjats och öppnats. Man kommer att allt lättare få uppföljningsdata om effekterna av att utnyttja och öppna information, vilket förbättrar utsikterna för uppföljningen och inriktningen av utvecklingsåtgärderna.

Mål 2.3

Huvudsakligt mål

Organisationernas strategi stöder arbetet med att utnyttja och öppna information.

Delmål

- Att utnyttja och öppna information är ett strategiskt mål.
- Åtgärderna för att utnyttja och öppna information har fastställts.

Effekt

Att utnyttja och öppna information blir en tydligt definierad del av organisationernas strategiska målsättning. Värdet och prioriteten av att utnyttja och öppna information i organisationen ökar avsevärt. Utnyttjande och öppnande av information kommer att påskyndas på den praktiska nivån, när alla organisationer har en konkret handlingsplan för att utnyttja och öppna information och denna genomförs och följs upp aktivt.

Mål 2.4

Huvudsakligt mål

Informationen utnyttjas ansvarsfullt och spridningen av falsk information i samhället bekämpas.

Delmål

- Inom organisationerna har man godkänt gemensamma etiska principer som kompletterar lagstiftningen för att utnyttja och öppna information.
- Inom organisationerna har man identifierat och minimerat riskerna i att utnyttja information för ändamål som äventyrar integriteten och säkerheten och som medför risk för oetisk verksamhet.
- Spridning av falsk eller medvetet vilseledande information eller desinformation i samhället bekämpas gemensamt.
- Med representanter för samhällets kritiska funktioner utarbetas en situationsbedömning och verksamhetsförslag, speciellt gällande riskerna av sammankoppling av information.

Effekt

I Finland tjänar informationen och tekniken människorna tryggt, ansvarsfullt och på ett etiskt hållbart sätt. Organisationernas förmåga att identifiera och hantera informationsriskerna blir allt bättre. Medborgarnas tillit till den offentliga förvaltningens förmåga att etiskt och tryggt behandla informationen främjar utvecklingen av ett digitalt samhälle. Mängden falsk och vilseledande information i samhället minskar.

2.3 Tema 3: Informationshantering

Mål 3.1

Huvudsakligt mål

Informationsmiljöerna är kända och informationslagen lätta att hitta och tydligt beskrivna.

Delmål

- Informationsmaterial och informationsflöden har identifierats och beskrivits i enlighet med lagen om informationshantering.
- Informationslagrens, informationsmaterialets och programmeringsgränssnittens (API) metadata och användningsvillkor har beskrivits enligt en enhetlig modell som klart och tydligt följer lagen om informationshantering.

- Informationslagren, informationsmaterialet och därtill anknutna programmeringsgränssnitt med metadata har beskrivits i uppdaterade centraliserade gemensamma tjänster.

Effekt

En förbättring av metoderna att upptäcka informationen utgör grunden för att den ska kunna utnyttjas. En förbättring av metoderna att upptäcka informationen reducerar mängden överlappande arbete i informationssökning. Tack vare högkvalitativa och lättillgängliga täckande metadata kan den samlade informationen utnyttjas fullt ut och av så många aktörer som möjligt. All offentlig information är lättare att hitta jämfört med tidigare, i och med att informationens metadata har beskrivits i uppdaterade centraliserade gemensamma tjänster. På grund av att informationen går lättare att hitta och tack vare metadata förbättras informationens användbarhet, vilket sparar både användarnas tid och deras resurser.

Mål 3.2

Huvudsakligt mål

De centrala nationella informationslagren har identifierats och deras data kan utnyttjas centraliserat.

Delmål

- Organisationerna är förpliktade att producera information till centraliserade och gemensamma nationella informationslager med beaktande av kraven på sekretess och skydd av personuppgifter.
- Informationen inom ett och samma ämne kan lätt hittas och utnyttjas via centraliserade tjänster (t.ex. plattformar och register).
- I lagstiftningen har ansvaret för de centraliserade och gemensamma informationslagren fördelats tydligt.
- Informationsmaterial av vital betydelse och stort värde har definierats, identifierats och beskrivits med kvalitetskriterier.
- Samma uppgifter begärs inte flera gånger av medborgarna och företagen.

Effekt

Att centraliserat tillgängliggöra centrala informationslager gör det möjligt att utnyttja informationen i större omfattning samtidigt som informationens selektivitet minskar. Det blir lättare att erbjuda aktuell och högkvalitativ information. Behovet av att samla in information minskar och mängden överlappande avgöranden och utvecklingskostnader minskar, när organisationerna kan utnyttja redan tidigare insamlad information. Kritisk och värdefull information med nyttopotential kan efter identifiering samlas i de gemensamma informationslagren.

Mål 3.3

Huvudsakligt mål

Informationen som ska utnyttjas är interoperabel och högkvalitativ i enlighet med nationella kvalitetskriterier.

Delmål

- Nationella kvalitetskriterier för information har definierats och uppdateras efter behov.
- Organisationerna sörjer för kvaliteten av sin information enligt de nationella kvalitetskriterierna.
- Informationen är strukturerad och beskriven enligt de nationella kvalitetskriterierna.
- I definitioner av informationen beaktas även annan användning än den ursprungliga (s.k. sekundära användningsändamål).
- Organisationerna arkiverar sin information i centraliserade lösningar.

Effekt

Informationskvaliteten förbättras, informationens tillförlitlighet ökar och antalet slutsatser som baserar sig på felaktig information minskar. Högkvalitativ information bidrar till effektiviteten i användarnas arbete, då en större del av arbetstiden kan användas för att göra analyser i stället för att lösa kvalitetsproblem med informationen. Högkvalitativ information stöder uppkomsten av nya sätt att utnyttja informationen och nya användningsändamål. Högkvalitativ och strukturerad information möjliggör nya tillämpningar och innovativa tjänster som baserar sig bl.a. på analyser, maskininlärning och artificiell intelligens. Dessutom uppstår färre avsiktliga och oavsiktliga förvrängningar i informationsmaterialen. Det är lättare än tidigare att utnyttja informationen mellan olika informationssystem och aktörer. Gemensamma kvalitetskriterier förminskar organisationernas behov av att skapa egna överlappande kvalitetskriterier och kvalitetsindikatorer för informationen. Arkivering av informationen underlättas och främjas.

Mål 3.4

Huvudsakligt mål

Informationen finns tillgänglig genom programmeringsgränssnitten (API) och gränssnitten utnyttjas aktivt.

Delmål

- Gemensamma principer för programmeringsgränssnitt har definierats i syfte att förbättra åtkomsten till, utnyttjandet och återanvändningen av samt interoperabiliteten för information, och principerna uppdateras efter behov.
- Hanteringen och utvecklingen av programmeringsgränssnitten genomförs enligt gemensamma principer.
- I sin egen verksamhet använder organisationerna aktivt sina egna programmeringsgränssnitt.

Effekt

Programmeringsgränssnittens roll utvecklas från en teknisk metod till en möjliggörare av verksamhet. Utnyttjandet av information påskyndas, och blir lättare och mer kostnadseffektivt än tidigare. Utvecklingen av informationssystemens integration påskyndas, kostnaderna sänks och informationen flödar lättare och snabbare mellan olika informationssystem och organisationer. Programmeringsgränssnittens sökbarhet, interoperabilitet och återanvändbarhet samt överensstämmelse med krav, datasäkerhet och dataskydd förbättras tack vare gemensamma API-principer.

Mål 3.5

Huvudsakligt mål

Datasäkerhets- och dataskyddsriskerna har identifierats och säkra användningsrutiner skapats för utnyttjandet och öppnandet av information.

Delmål

- Organisationerna har identifierat och beskrivit datasäkerhets- och dataskyddsriskerna och utarbetat beredskapsplaner.
- Utbudet av vital information har säkerställts också i störningssituationer och undantagsförhållanden.
- Gemensamma principer och anvisningar för säkert öppnande av information har fastställts (t.ex. anonymisering av information).
- Medborgarna kan hantera, utnyttja och överlåta information som samlats in om dem och välja att bli glömda inom ramen för lagstiftningen (egendata).
- Förfarandena och åldersgränserna för medborgarnas behandling av egna uppgifter och uppgifter om personer som är beroende av dem för sin försörjning ska förenhetligas.

Effekt

Dataintrång och missbruk av data kan förebyggas och hindras effektivare än tidigare. Skulle sådant förekomma, kan man reagera snabbare och på ett kontrollerat sätt och sålunda minimera skadorna. Organisationernas osäkerhet och hinder för att utnyttja och öppna information minskar i och med att gemensamma spelregler antas. Medborgarna kan överlåta information till aktörer inom den offentliga förvaltningen, när de kan lita på att informationen är så väl skyddad som möjligt och att de själva kan hantera dess användning.

2.4 Tema 4: Möjliggörare

Mål 4.1

Huvudsakligt mål

Resurstilldelningen till utnyttjande och öppnande av information är tillräcklig.

Delmål

- Resursbehoven för utnyttjande och öppnande av information beaktas i ramförberedelsen.
- Tillräckligt med resurser har tilldelats organisationerna för utnyttjande av information, förbättring av informationens kvalitet, långtidslagring och öppnande samt säker informationsbehandling.
- Det nationella kulturarvets dokumentariska bevarande, visionsarbete och lagstiftningsreform säkerställs.
- I synnerhet finansieras utvecklingsprojekt över sektorsgränserna för att påskynda utvecklingen.

Effekt

Förståelsen ökar för de faktiska kostnaderna och resursbehoven för utnyttjande, öppnande och långtidslagring samt säker behandling av information. När det gäller resurstilldelningen kan man utarbeta nya och långsiktiga hållbara lösningar, som bidrar till att påskynda utnyttjande och öppnande av information i organisationerna. Genomförandet av utvecklingsprojekt över sektorsgränserna som har omfattande effekt påskyndas.

Mål 4.2

Huvudsakligt mål

Omfattande stöd för och handledning i att utnyttja och öppna information finns att tillgå i olika former på nationell nivå.

Delmål

- Omfattande stödtjänster har tagits i bruk för att främja utnyttjande och öppnande av information.
- En användarorienterad verksamhetsmodell och stödjande anvisningar och lösningsmodeller har utvecklats för att göra det säkert att öppna information.

Effekt

Det blir lättare än tidigare att utnyttja och öppna information; problemsituationer kan lösas snabbare. Olika stödtjänster och resurser kan lättare hittas på ett och samma ställe och utnyttjas oberoende av tid och plats. Stödtjänsterna för att utnyttja och öppna information blir mer användarorienterade och tar mer konkret och grundligare hänsyn till informationshanterarnas problemsituationer.

Mål 4.3

Huvudsakligt mål

Kunskapsnivån för att utnyttja och öppna information är hög och det finns tydliga utbildningsvägar för kompetensutveckling.

Delmål

- Den offentliga förvaltningen har forsknings- och utbildningssamarbete med universitet och högskolor samt samarbete med den privata sektorn för att utveckla kompetensen för att utnyttja och öppna information.
- Gemensamma utbildningsvägar har utarbetats för att utveckla kompetensen för att utnyttja och öppna information.
- Nya arbetsuppgifter och arbetsplatser har skapats för personer med utbildning på olika nivåer med beaktande av sysselsättningsmålen.

Effekt

Den offentliga förvaltningens och medborgarnas förmåga att producera, förstå och utnyttja information ökar, och detta främjar Finlands konkurrenskraft och framgång i den globala omvärlden. Tack vare tydliga utbildningsvägar och -möjligheter underlättas och påskyndas förutsättningarna för organisationernas personal att kunna utnyttja och öppna information. Tack vare samarbetet med intressentgrupperna ökar möjligheterna till utbildning av högre kvalitet. Nya arbetsuppgifter skapar nya arbetsmöjligheter inom den offentliga förvaltningen för professionella med olika utbildningsnivåer när det gäller utnyttjande av information, och samtidigt ökar kompetensnivån inom den offentliga förvaltningen.

Mål 4.4

Huvudsakligt mål

Öppna plattformar, utvecklingsmiljöer och verktyg står till buds för utnyttjandet och öppnandet av information.

Delmål

- Som praktiskt stöd för att utnyttja och öppna information erbjuds centraliserat öppna tekniska plattformar, utvecklingsmiljöer och verktyg.
- Förutsättningar skapas för att ta fram en tjänst för anonymisering och pseudonymisering.
- Att medverka i utvecklandet av öppna lösningar är lätt och medverkan uppmuntras.
- Bästa tillgängliga teknik används för utnyttjandet och öppnandet av information.

Effekt

Lätt och snabbt tillgängliga öppna tekniska plattformar, utvecklingsmiljöer och verktyg för t.ex. anonymisering och pseudonymisering fungerar som accelerator och påskyndar säkert utnyttjande och öppnande av information. Öppna gemensamma lösningar sänker organisationernas utvecklings- och underhållskostnader och sparar tid. Exempelvis en interoperabilitetsplattform förbättrar informationens semantiska interoperabilitet, vilket innebär att informationen kan utnyttjas effektivt och i maskinläsbar form mellan olika system och organisationer, och nya typer av kombinerade data kan skapas.

Bilaga 1. Färdplan 2022–2026 för genomförandet av statsrådets principbeslut om utnyttjande och öppnande av information

1. Inledning

Denna färdplan redogör för de centrala åtgärderna i genomförandet av statsrådets principbeslut. Tyngdpunkten ligger på de strategiska åtgärderna för genomförande och på informationshanteringsrelaterade åtgärder som stöder dessa. De åtgärder som gäller styrning och samordning beskrivs på allmän nivå. I syfte att främja dessa åtgärder föreslås strukturer, med hjälp av vilka styrningen och samordningen kan utvecklas. Genomförandet grundar sig på möjliggörande faktorer, som beskriver olika åtgärder som främjar målen. Flera mål har främjats genom verkställandet av lagen om informationshantering (lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019)) och projektet Utnyttja och öppna information, som tillsattes av finansministeriet, men utvecklingen av styrningen och de mer strategiska målen kräver vidare åtgärder.

Frågor som gäller resurstilldelningen behandlas i budgetprocesserna.

Färdplanen bifogas till principbeslutet och utgör ett preliminärt utkast till sådana åtgärder som måste vidtas för att målen ska uppnås. Separata beslut kommer att fattas om åtgärderna. Största delen av åtgärderna kräver separata beslut av respektive myndighet, men eftersom information allt oftare används över sektorsgränserna krävs det också samordning och likriktade åtgärder. Ansvar för genomförandet kommer att delas upp mellan flera olika aktörer. Därför kommer styrningen av förvaltningsområdet och hela statsförvaltningen i enlighet med lagen om informationshantering att vara i nyckelposition. Dessa strukturer ska stärkas.

Statsrådets principbeslut gäller statsförvaltningen. Det är önskvärt att även den övriga offentliga förvaltningen tar dessa strategiska mål i beaktande och deltar i genomförandet av dem. Väldigt många informationslager är gemensamma för hela den offentliga förvaltningen, och till exempel kommunerna spelar en stor roll i utarbetandet och hanteringen av informationen i dessa.

Färdplanen för genomförandet har behandlats vid flera informationsmöten för intressentgrupper, varav ett var riktat till kommunerna. Målen ansågs vara bra, men särskilt kommunerna önskade att de skulle konkretiseras i form av praktiska åtgärder. Enskilda konkreta åtgärder kan inte presenteras i färdplanen, men de projekt som ska inledas kommer att uppfylla detta önskemål.

Ingen separat lägesbildsanalys har gjorts i samband med beredningen av principbeslutet eller denna färdplan, utan principbeslutet och färdplanen bygger på information om centrala utmaningar och organisationernas nuvarande mål som samlats in från och med 2019. Företrädarna för kommunerna ombads utvärdera förslagen i förhållande till nuläget. Möjligheter har identifierats men kommunerna upplever alltjämt att de inte är tillräckligt väl förtrogna med sina egna eller med andras informationslager. Områden där det fortfarande anses finnas mycket rum för förbättring är interoperabiliteten och informationens kvalitet. Kommunerna upplever att de tills vidare inte tillräckligt väl kan utnyttja informationen och dess möjligheter i digitaliseringen och i andra utvecklingsprocesser.

Med öppnande av information avses att information som produceras eller förvaltas av en offentlig organisation delas så att den kan användas på bredare front jämfört med sitt ursprungliga användningsändamål, såvida inte detta hindras av motiverade skäl.

Nedan ges tre olika exempel på framgångsrika projekt. Alla projekt är alltjämt under utveckling, men de har redan bevisat att potential kan omvandlas till fungerande lösningar.

Via de gränssnittstjänster som [Lantmäteriverket](#) har tagit fram får samhället tillgång till ett brett utbud av uppdaterade geografiska data och kartor. Lantmäteriverkets gränssnitt och data utnyttjas aktivt bland annat av företag, banker, statliga organisationer och kommuner, och gränssnitten snabbar därför upp utvecklingen av dataekosystem avsevärt.

[Helsinki Region Infoshare \(HRI\)](#) är Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla städers gemensamma tjänst för öppna data, där all data får användas fritt. Att öppna information har redan flera år hört till den grundläggande verksamheten för städerna i huvudstadsregionen. HRI fungerar som stödtjänst när det gäller att främja både öppnande och utnyttjande av information.

[eOppiva](#) är en plattform för digital inlärning som är avsedd för hela statsförvaltningen och som också innehåller kurser som är öppna för alla. HAUS kehittämisskeskus Oy:s plattform innehåller fler än hundra webbkurser om allt från gemensamma kompetensområden, såsom kommunikationsfärdigheter, till specialkompetensområden, såsom upphandlingsverksamhet. Fler än 50 000 användare har avlagt olika eOppiva-kurser.

På följande sida presenteras alla de delområden som principbeslutet omfattar.

Bild 1. Statsrådets principbeslut om utnyttjande och öppnande av information.

2. Styrning, samordning och samarbete

I principbeslutet har tre mål satts upp för detta delområde. De fokuserar på den allmänna styrningen och samordningen av informationspolitiken:

1. Åtgärderna för att utnyttja och öppna information styrs och samordnas nationellt.
2. Lagar, förordningar och bestämmelser ska förtydligas samt principer och riktlinjer förenhetligas för att möjliggöra ett effektivare utnyttjande av informationen.
3. Det pågår omfattande samarbete för utnyttjande och öppnande av information över sektorsgränserna mellan den offentliga, privata och den frivilliga sektorn samt dessutom på det internationella planet.

Styrningen har upplevts vara bristfällig och skrankorna mellan ministerierna höga. Riksdagen förutsatte i sitt uttalande om den informationspolitiska redogörelsen (SRR 7/2018 rd) att statsrådet ska vidta åtgärder för att definiera ansvarsfördelningen vid statsrådet i fråga om de informationspolitiska utvecklingsåtgärderna så att befogenhetsgränserna mellan ministerierna inte stör utvecklingsarbetet och ledningen av det, som behöver stärkas avsevärt. Dessa mål anknyter till ovannämnda ställningstagande av riksdagen, och avsikten är att det ska genomföras genom nedanstående struktur.

Syftet är inte att föreslå nya lösningar utan att säkerställa att de nya fungerande strukturerna är rätt miljö för att diskutera dessa och förbereda behövliga lösningar. Följande struktur föreslås för genomförandet av riksdagens uttalande och de ovannämnda målen:

- [Ministerarbetsgruppen för utveckling av digitaliseringen, dataekonomin och den offentliga förvaltningen](#) ansvarar för den politiska styrningen av utnyttjandet och öppnandet av information. Ministerarbetsgruppen samordnar på statsrådsnivå åtgärder och lägesbilder som hänför sig till digitaliserings- och informationspolitiken, teknologipolitiken och dataekonomin. Därtill samordnar gruppen olika utvecklingsprojekt. Ministerarbetsgruppen drar bland annat upp behövliga politiska riktlinjer när det gäller genomförandet av strategier och program för utveckling av den offentliga förvaltningen, produktivetsarbetet inom den offentliga sektorn, beredningen av riktlinjer för kommunpolitiken, utvecklingen av teknologipolitiken, de digitala tjänsterna och dataekonomin samt ledningen av informationspolitiken.

- Den strategiska samarbetsgruppen för informationshantering och digitalisering inom den offentliga förvaltningen ansvarar för styrningen av arbetet med att utnyttja och öppna information. Beslutet att tillsätta denna samarbetsgrupp bygger på 7 § i lagen om informationshantering (906/2019), där det konstateras att finansministeriet ska ombesörja att det för samordningen av samarbetet mellan den offentliga förvaltningens informationshantering och produktionen av informations- och kommunikationstekniska tjänster har ordnats samarbetsmetoder och samarbetsförfaranden för myndigheter vid statliga ämbetsverk och inrättningar samt för kommunala myndigheter.
- Därtill ansvarar varje ministerium inom sitt eget förvaltningsområde för att fullgöra de styrningsskyldigheter som följer av lagen om informationshantering och andra styrningsskyldigheter som anknyter till informationshantering.

Utöver den centraliserade styrningen och samordningen ska alla aktörer dessutom aktivt utveckla sin egen sektor. I Frankrike finns det till exempel en särskild informationsdirektör vid varje ministerium. Samma trend kan ses också inom företagsfältet. Denna typ av lösningar bör eftersträvas också inom statsrådet. Varje ministerium ska ha en högre tjänsteman som ansvarar för informationshanteringen, en informationsdirektör. Informationsdirektören ska ansvara för verkställigheten av lagen om informationshantering, styrningen av informationspolitiken, främjandet av kunskapsbaserad ledning, riktlinjerna för dataekonomin samt andra strategiska och politiska åtgärder som anknyter till utnyttjande av information inom sitt eget förvaltningsområde.

Finansministeriet ansvarar för utvecklingen av den allmänna lagstiftningen, medan ansvaret för den sektorsvisa lagstiftningen ligger hos respektive ministerium. Lagstiftningen, eller tolkningen av den, orsakar tidvis hinder för utnyttjandet av information. Samtidigt uppskattar aktörerna också lagstiftningen, eftersom den förtydligar verksamhetsmiljön (exempelvis dataskyddet).

I mål nummer 2 konstateras att "lagar, förordningar och bestämmelser ska förtydligas samt principer och riktlinjer förenhetligas för att möjliggöra ett effektivare utnyttjande av informationen". Dessa mål genomförs redan genom lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019). Offentlighetslagen håller på att uppdateras. Ett lagstiftningsprojekt för möjliggörande av automatiskt beslutsfattande pågår för tillfället. I detta läge anses det inte finnas behov av några nya allmänna lagar, men utvecklingen ska följas upp regelbundet. Därtill pågår för tillfället även flera sektorsvisa lagstiftningsprojekt som påverkar informationspolitikens innehåll.

3. Informationshantering och strategiska mål

Kärnan i genomförandet av principbeslutet utgörs av åtgärderna i anslutning till strategier, verksamhet och informationshantering. De är indelade i gemensamma åtgärder, sektorsvisa åtgärder och åtgärder som är specifika för varje organisation. Många olika åtgärder pågår på alla nivåer i Finland. I denna färdplan skildras dessa endast med hjälp av några exempel.

Informationsstyrningen har stor betydelse för genomförandet, men aktörerna efterlyser även mer bindande rekommendationer och lagstiftning till stöd för sina egna åtgärder. Detta har framkommit både under remissbehandlingen och i samband med olika workshoppar. Aktörerna upplever att de behöver informationsstyrning både för att utveckla sitt eget kunnande och till stöd för den diskussion som ska föras med intressentgrupperna. De anser att det allttjämt finns stora skillnader i förståelsen av informationens värde, betydelse och möjligheter. Alla de nedannämnda målen ska också vara förknippade med informationsstyrning. Informationsstyrning ska finnas att tillgå i fråga om både de allmänna principerna och de sektorsvisa målen.

Goda exempel och mer avancerade aktörers erfarenheter har upplevts vara till stor nytta. Exemplet behöver inte komma från den egna sektorn. De ska utgöra en del av genomförandet i all beredning. Möjligheter att dela med sig av erfarenheter ska ordnas antingen som engångsevenemang eller i form av samarbetsnätverk, som det redan finns ett antal av inom den offentliga förvaltningen. Det har ibland varit utmanande för nykomlingar att hitta dessa evenemang och nätverk. Exempel och erfarenheter har använts som grund även för detta beredningsarbete.

Betydelsen av samarbete har betonats i beredningen. Samarbete behövs i all utveckling, inläring och vardaglig verksamhet. Många trender lyfter fram behovet av samarbete. De problem som måste lösas blir allt mer komplicerade och kräver allt oftare inte bara data som finns inom den egna organisationen utan även data som finns hos andra organisationer. Samarbete har konstaterats vara till nytta när det gäller att lära sig och testa ny teknik. Få aktörer har själva tillräckliga resurser för att kunna följa och testa alla nya tekniska lösningar.

De tillvägagångssätt som beskrivs ovan har inte upprepats separat under varje punkt, men det gäller att i samband med genomförandet skapa förutsättningar för användningen av dessa.

Beskrivning av hur målen genomförs

Mål som gäller strategin och genomförandet:

1. Kundernas behov och en förbättrad kundorientering är utgångspunkten för att utnyttja och öppna information.
2. Informationens samhällsvärde och verkningsfullhet samt nyttan av att utnyttja och öppna information har identifierats och följs upp.
3. Organisationernas strategi stöder arbetet med att utnyttja och öppna information.
4. Informationen utnyttjas ansvarsfullt och spridningen av falsk information i samhället bekämpas.

Mål som gäller informationshanteringen:

1. Informationsmiljöerna är kända och informationslagren lätta att hitta och tydligt beskrivna.
2. De centrala nationella informationslagren har identifierats och deras data kan utnyttjas centraliserat.
3. Informationen som ska utnyttjas är interoperabel och högkvalitativ i enlighet med nationella kvalitetskriterier.
4. Informationen finns tillgänglig genom programmeringsgränssnitten (API), som utnyttjas aktivt och utvecklas i enlighet med API-principerna för den offentliga förvaltningen.
5. Datasäkerhets- och dataskyddsriskerna har identifierats och säkra användningsrutiner skapats för att göra det möjligt att utnyttja och öppna information.

Det finns många kopplingar mellan målen, och man skulle t.o.m. kunna konstatera att en topporganisation inom utnyttjande av information bör sträva efter att kunna uppnå dem alla. Även om inget informationshanteringsmål kan nonchaleras helt och hållet gäller det för organisationerna att fokusera på ett eller några mål exempelvis i ett utvecklingsprojekt. Valet ska byggas på de mål som satts upp för genomförandet. Nedan beskrivs genom exempel vilka mål i anslutning till genomförandet som har samband med vilka informationshanteringsmål.

Bild 2. Förutsättningar för att stärka kundorienteringen.

Principen om kundorienterat förfarande gäller i synnerhet olika tjänster. Kundernas administrativa börda kan minskas avsevärt till exempel genom mer automatiserade eller på annat sätt proaktiva tjänster. De baserar sig på utnyttjandet av information som finns hos myndigheterna. Dessa tre mål som gäller informationshanteringen är grundläggande. Därtill behöver exempelvis interoperabiliteten utvecklas. Datasäkerheten och dataskyddet ska säkerställas i alla situationer.

Bild 3. Förutsättningar för att kunna identifiera fördelar inom organisationen.

Inom den offentliga förvaltningen finns det i regel goda förutsättningar för identifieringen av informationslager, eftersom deras uppbyggnad och delvis även innehåll baserar sig på lag. Vid beredningen av lagstiftningen ska en konsekvensbedömning göras. Trots detta utgångsläge utgör den samlade informationsmiljön inom den offentliga förvaltningen en komplicerad helhet. Informationslagrens innehåll förändras med tiden. För att potentiella fördelar ska kunna identifieras måste det finnas en djup förtrogenhet med informationslagren, och de ska också vara lätta att hitta.

Bild 4. Förutsättningar för att sätta upp ett strategiskt mål för organisationen.

Tillräckliga informationslager är ett livsvillkor för organisationerna. Detta syns dock tills vidare sällan i deras strategier. Informationslagret är väldigt ofta nära förknippat med utförandet av aktörens grundläggande uppgift. Alla händelser och beslut förs in i informationslagren (registren) och behandlas automatiskt. För att kunna identifiera detta läge måste man vara väl förtrogen med sina egna informationslager och sådana informationslager som finns hos andra aktörer.

Bild 5. Förutsättningar för ansvarsfull användning.

Alla organisationer ska i all behandling av uppgifter värna om datasäkerheten och skyddet av personuppgifter med beaktande av de risker som de utsätts för. Det är utgångspunkten och grunden för en ansvarsfull användning av information. Hoten blir allt fler och nya tekniker utmanar hela tiden gamla metoder. Kontinuerliga satsningar är A och O.

Principbeslutet kommer i sista hand att genomföras av ämbetsverken och de övriga organisationerna inom statsförvaltningen. De ansvarar för sin egen informationshantering och verksamhetsutveckling. Olika centraliserade eller gemensamma tjänster är till hjälp och kan också möjliggöra en förändring som på grund av organisationens egna åtgärder annars inte skulle vara möjlig. Exempelvis Valtori erbjuder denna typ av tjänster. Nya gränssnittstekniker gör det också lättare att komma åt information och tjänster som finns hos ett annat ämbetsverk. Tjänster som stöder genomförandet köps också in från marknaden.

Alla mål ska också vara förknippade med centraliserade åtgärder som stärker eller underlättar genomförandet. Alla mål är inte det, och i vissa fall måste åtgärderna effektiviseras. Finansministeriet samordnar de centraliserade åtgärderna. Åtgärderna beskrivs nedan.

Centraliserade åtgärder för genomförande

De mål som satts upp för strategin och genomförandet är för närvarande i regel otillräckliga. Största delen av dem inleds senare genom separata beslut:

1. Kundernas behov och en förbättrad kundorientering är utgångspunkten för att utnyttja och öppna information.

Centraliserade åtgärder: För tillfället finns det inga åtgärder som fokuserar särskilt på förhållandet mellan kundernas behov och informationen. Finansministeriet har tillsatt ett program för främjande av digitalisering (digiprogram) med målet att ta fram omfattande digitala tjänster för medborgarna och företagen. Utvecklingen av tjänsterna är förknippad med frågor som gäller utnyttjande av information. Detta samband kunde stärkas till exempel i projekt som genomförs under följande regeringsperiod så att tväradministrativa serviceprocesser som är kritiska ur samhällets och medborgarnas synvinkel granskas ur perspektivet för utnyttjande av informationsflöden och kundorienterad information

2. Informationens samhällsvärde och effektivitet samt nyttan av att utnyttja och öppna information har identifierats.

Centraliserade åtgärder: Denna fråga har tangerats i flera beredningsprocesser. Till exempel strävade man i det nationella genomförandet av direktivet om öppna data efter att bedöma konsekvenserna av öppnandet av data. Vissa utredningar har gjorts om detta men tills vidare inga forskningsprojekt där frågan skulle undersökas på lång sikt. Inte heller på internationell nivå har det forskats nämnvärt i detta. Inga bedömningsverktyg har heller utvecklats till hjälp för organisationerna. Såväl långsiktig forskning som utveckling av verktyg för bestämning och uppföljning av informationens värde skulle kunna inledas under 2023.

3. Organisationernas strategi stöder arbetet med att utnyttja och öppna information.

Centraliserade åtgärder: Vikten av att utnyttja och öppna information har beaktats i varierande omfattning i organisationernas strategier. Stödmaterial och eventuellt kurser bör tas fram för detta syfte. Ett alternativ som bör övervägas är att år 2023 eller senare inleda ett gemensamt projekt, där flera organisationers strategiarbete för att utnyttja och öppna information stöds samtidigt genom centraliserad finansiering. Projektet kan gå ut på både samarbete och separat stöd för respektive organisation. Det finns goda erfarenheter av denna typ av projekt, exempelvis när det gäller utvecklingen av organisationernas datasäkerhet och elektroniska förvaltning.

4. Informationen utnyttjas ansvarsfullt och spridningen av falsk information i samhället bekämpas.

Centraliserade åtgärder: Vikten av att informationen används ansvarsfullt i myndighetsverksamhet framhävs i lagstiftningen om användning och utlämnande av information, som är relativt detaljerad. Trots det är utlämnande av information alltid förknippat med vissa risker för att informationen kan användas för fel ändamål eller förfalskas. Även sammanslagning av information har ansetts medföra eventuella risker. Spridning av desinformation eller felaktig information har väckt reaktioner inom förvaltningen, men de åtgärder som vidtagits har varit lösräckta. Det finns således ett behov av en gemensam beredningsprocess för att förhindra eller minimera skador till följd av missbruk. Säkerhetsmyndigheterna och de ansvariga ministerierna spelar en central roll i beredningen, men den bör ändå omfatta hela statsförvaltningen och i den mån det är möjligt även den övriga offentliga förvaltningen.

Genomförandet av de mål som gäller informationshanteringen har till många delar inletts särskilt genom verkställigheten av lagen om informationshantering. Genomförandet har även främjats inom ramen för projektet Utnyttja och öppna information. Nedan hänvisas till arbetspaketen för projektet. Projektet fortsätter till utgången av 2022.

1. Informationsmiljöerna är kända och informationslagren lätta att hitta och tydligt beskrivna.

Centraliserade åtgärder: En informationshanteringskarta (lagen om informationshantering, 6 § 1 punkten) har sammanställts, och den kommer att utgöra grunden för detta mål. Informationen ska kompletteras i följande skede i fråga om beskrivningarna för att göra det lättare att identifiera och hitta informationsmiljöerna. I genomförandet av EU:s dataförvaltningsakt (DGA) ska det utses en ansvarig myndighet som erbjuder hjälp med att hitta information, och ett register över informationslager ska också sammanställas till stöd för detta. I Finland kommer detta att utgöras av informationshanteringskartan. I arbetspaket 2 inom projektet Utnyttja och öppna information har en modell som främjar tillgången till information tagits fram. De pågående åtgärderna räcker i detta skede till för genomförandet av målet, men det är viktigt att se till att de fortgår även efter att projekten har avslutats.

2. De centrala nationella informationslagren har identifierats och deras data kan utnyttjas centraliserat.

Centraliserade åtgärder: Det har funnits centraliserade register i Finland i närmare 60 år, och flera av dem har en stark och tydlig ställning. I fråga om vissa register finns dock fortfarande, trots den lagstiftning som ligger till grund, utmaningar när det gäller uppdateringen av registerdata och till vissa delar även när det gäller

insamlingen av nya uppgifter. I fråga om vissa register har användarna tappat förtroende för informationens kvalitet. Även nya register håller på att byggas upp, och risken finns att samma problem kan uppstå i fråga om dem. Flera åtgärder måste vidtas för att förbättra situationen. Till de viktigaste hör att skapa en situation där alla parter gynnas av att informationen lagras centraliserat. Kommunerna har upplevt att förpliktelserna är orättvisa. Detta kräver flera olika åtgärder. Spelreglerna måste ses över. Utvecklade gränssnitt och tydligare prissättningsprinciper och villkor för utlämnande av information gör det lättare att utnyttja informationen och sporrar förhoppningsvis aktörerna till att uppdatera informationen. I genomförandet av EU:s dataförvaltningsakt (DGA) ska det utses en ansvarig myndighet som erbjuder hjälp med att utnyttja information. I det nationella genomförandet lönar det sig att överväga även andra åtgärder för att effektivisera utnyttjandet.

3. Informationen som ska utnyttjas är interoperabel och högkvalitativ i enlighet med nationella kvalitetskriterier.

Centraliserade åtgärder: Informationens interoperabilitet har varit ett insatsområde som fortsätter att utvecklas inom ramen för många projekt. Behovet av att använda information för andra ändamål än det ursprungliga har blivit en ny utmaning. I det fortsatta arbetet gäller det att fästa större vikt vid detta. Inom den offentliga förvaltningen administreras betydande, ofta centraliserade, informationslager av olika myndigheter. Därtill finns det stora mängder splittrad information som hänför sig till olika myndigheters verksamhet. Information och register är områden som regleras mycket detaljerat genom lagstiftning. Flera informationslager med basdata och andra betydande informationslager har inrättats redan för flera decennier sedan, och det sätt på vilket de administreras och uppdateras kan bygga på tillvägagångssätt som användes redan då. Dessa informationslager bör betraktas som nationellt viktigt kapital, som måste värnas om och administreras. En nationell debatt kunde med fördel initieras för att diskutera hur man vill att dessa centrala nationella informationslager ska utvecklas samt hur de ska utnyttjas och administreras på 2030-talet. En ram för bedömning av informationens kvalitet inklusive kvalitetskriterier har sammanställts i arbetspaket 3 inom ramen för projektet Utnyttja och öppna information, och Statistikcentralen har ansvarat för utvecklingen av denna. Kvalitetsramen kommer att införas i hela den offentliga förvaltningen.

4. Informationen finns tillgänglig genom programmeringsgränssnitten (API), som utnyttjas aktivt och utvecklas i enlighet med API-principerna för den offentliga förvaltningen.

Centraliserade åtgärder: I arbetspaket 4 inom projektet Utnyttja och öppna information har API-principer för den offentliga förvaltningen tagits fram som stöd för arbetet med att utveckla programmeringsgränssnitt ur samarbets-,

interoperabilitets- och återanvändningssynvinkel. Följande fas blir att genomföra dessa principer på både strategisk och praktisk nivå. Ett problem kan bli att det i fortsättningen används så många olika API-gränssnitt och filformat i distributionen och utlämnandet av information att interoperabiliteten blir lidande.

5. Datasäkerhets- och dataskyddsriskerna har identifierats och säkra användningsrutiner skapats för utnyttjandet och öppnandet av information.

Centraliserade åtgärder: Anvisningar och verksamhetsmodeller för utveckling av datasäkerheten har tagits fram i samarbete mellan experter på digital säkerhet inom den offentliga förvaltningen (VAHTI). Arbetet bygger på långa traditioner och bedrivs alltjämt mycket aktivt. Informationens ökade betydelse och spridningen av nya gränssnitt (framför allt API) är exempel på områden som kräver nya åtgärder och anvisningar och som det måste satsas på under den närmaste framtiden. Ansvarsfrågorna måste ses över allteftersom det blir allt vanligare att information används över organisationsgränserna.

4. Säkerställande av förutsättningar

Följande mål har identifierats som möjliggörande faktorer:

1. Resurstilldelningen till utnyttjande och öppnande av information är tillräcklig.
2. Omfattande stöd för och handledning i att utnyttja och öppna information finns att tillgå i olika former.
3. Kunskapsnivån för att utnyttja och öppna information är hög och det finns tydliga utbildningsvägar för kompetensutveckling.
4. Öppna plattformar, utvecklingsmiljöer och verktyg står till buds för utnyttjandet och öppnandet av information.

Samma möjliggörande faktorer gäller även för annat utvecklingsarbete, men i detta sammanhang analyseras de i synnerhet med tanke på utnyttjande av information. Riksdagen förutsatte i sitt uttalande om den informationspolitiska redogörelsen ([SRR 7/2018 rd](#)) att statsrådet ska vidta behövliga åtgärder för att främja medborgarnas förståelse för digitalisering och artificiell intelligens och stärka den kompetens som behövs för att utveckla branschen och höja den internationella konkurrenskraften på olika utbildningsstadierna och inom olika vetenskapsgrenar.

Nedan beskrivs ett antal centraliserade åtgärder, som hänför sig till de ovannämnda åtgärderna:

1. Resurstilldelningen till utnyttjande och öppnande av information är tillräcklig.

Centraliserade åtgärder: För närvarande finns ingen särskild finansiering att tillgå. Avgiftsfria centraliserade tjänster erbjuds exempelvis inom ramen för suomi.fi-tjänsterna. Varje organisation ansvarar för resurstilldelningen. Projekten finansieras genom särskild finansiering inom de fastslagna ramarna. Särskild finansiering är en kraftig styrmetod för att uppnå målen.

2. Omfattande stöd för och handledning i att utnyttja och öppna information finns att tillgå i olika former.

Centraliserade åtgärder: För närvarande finns stöd att tillgå i varierande grad. Guider och eOppiva-kurser har börjat beredas och delvis publicerats. De är öppna för alla. Dessa åtgärder och kommunikationen i anslutning till dem måste fortgå. I genomförandet av EU:s dataförvaltningsakt (DGA) ska det bedömas vilka stödåtgärder som på nationell nivå måste vidtas för att målen i akten ska uppnås.

3. Kunskapsnivån när det gäller att utnyttja och öppna information är hög och det finns tydliga utbildningsvägar för kompetensutveckling.

Centraliserade åtgärder: Informationsrelaterade utbildningsprogram erbjuds vid utbildningsinstitutionerna, och programutbudet kommer enligt planerna att öka under de närmaste åren. Kursutbudet, i synnerhet i eOppiva-miljön, kommer att utökas. Kurserna ska så långt som möjligt vara öppna för alla. De interna utbildningarna inom statsförvaltningen erbjuder tills vidare inga tydliga utbildningsvägar, men målet är i första hand att bygga upp helheter av dessa utbildningar. Kunskapsnivån måste höjas. Den ska förutom genom utbildning också främjas exempelvis genom samutveckling och åtgärder för att stärka kommunikationen.

4. Öppna plattformar, utvecklingsmiljöer och verktyg står till buds för utnyttjandet och öppnandet av information.

Centraliserade åtgärder: Verktyg erbjuds för att främja informationens interoperabilitet och för att öppna och utnyttja information. Webbplatsen avoindata.fi erbjuder en plattform för publicering av information. Webbtjänsten suomi.fi och servicekanalen innehåller åtskilliga verktyg och gränssnitt för utnyttjande av information. Användningen av gemensamma verktyg och plattformar ska främjas genom satsningar på kommunikation och stödåtgärder. Det är viktigt att fortsätta utveckla dessa och att överväga behovet av att bygga upp nya plattformar.

5. Tidslinje för genomförandet

Vidstående tidslinje beskriver ungefärligen de pågående projekten (med blått) och de projekt som kommer att inledas (med gult). Beslut om dessa kommer att fattas senare.

För tillfället genomförs principbeslutet i synnerhet genom verkställigheten av lagen om informationshantering och genom de åtgärder som hör till projektet Utnyttja och öppna information.

Projektet har tillsatts för perioden 2020–2022. Innehållet i de fyra arbetspaketen inom projektet färdigställs i slutet av 2021, och till de centrala åtgärder som ska vidtas år 2022 hör att planera genomförandet och säkerställa dess kontinuitet.

De planerade projekten som markerats med gult kan inledas år 2023 eller senare.

Bild 6. Tidslinje för genomförandet.

SNELLMANSGATAN 1 A, HELSINGFORS
PB 23, 00023 STATSRÅDET
valtioneuvosto.fi/sv/
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-383-768-3 PDF

ISSN: 2490-0966 PDF